

לקראת אמנות כותלית

כשנסאל רפי לביא "מה מסתתר מאחוריו הציורים שלך?" הוא השיב: "קיר"

הוא כותל, קיר מוכר והוא כותל, קיר מצויר
הוא כותל, אם נרצה, בא"ק"וביה הלבנה"
הסתRELית, (המאפיינת את אדריכלות הגן-
לדיות והמוניאנים) שופכה כתלים לקירות
וניתה את האמנות מכל קירבה אל העולם
שמוחזה לה, אפילו קיר עם חלון שמשקיף
אל החוץ הוא כותל.

ובכן, אם קיר יוכל להיות כותל אז
תלית ציור על קיר כמו שתמונת פתק
בכותל – פעה רוחנית שיש בה הבעת
משאלת, המתתקת סוד, קריית ביוון, פעי
מה אל "לקראת", וחרידה פנימה – קיר
מאויתות "דיק" וכותל מאויתות "לטור".

ראוי אפוא לשאול את האפשרויות
הגלוות במחשבה על האמנות המקומית
דרך דרישתה כ"אמנות תלוית קיר" (על
משקל אמנות תלוית מקום) אף כ"אמנות
כותלית" – לא כדי קירבה אל הדת, לא
כדי לחוק את תוקף "נאמנותה", אלא כדי
לייחס מן המשמעות והערבים הטמונה
בזיקה המקומית היהודית ומונח השפע שהיא
מציעיה.

כשנסאל רפי לביא "מה מסתתר מא-
חוריו הציורים שלך?", הציורים המשובטים
והיחידתיים המזוהים עמי, הוא השיב: "קיר".
הוא זדק.

המודדים הוא ביחסה אל הקיר: יצירות
האמנות הראשונות שנוצרו בארץ ישראל,
עוד קודם הקמת "בצלאל", הצביעו במרכבו
את הכותל המערבי – "הקיר". אתחרי קום
המדינה נשמעו קריאות לציורי קיר, כדורי
בכניינו הציבוריים וווקע בעירומו וקורא
לצייר לבוא ולחת ביטוי לעם בתחוםו",
ואלו נענו בציוריםם של אמנים בעלי תור
דעה חברתיות, וכחישר גם אחרים. ואם
נסכים על כך שקייר הוא מצויים של בית
כי או מצויות תולדות האמנות והתרבות
המקומיות עומדות גם בסימן הבית – בית
המקיש, בית הכנסת, הבית הלאומי ("הבית
השלישי"), הבית הפרט, בית הקברות וכו'.

הקיר חשוב פה. לעתים נרמה שדר
הכותל בין חומות הפלדה. אדם מול קיר
– מתפלל; אדם מול קיר – כלואו; אדם מול
קיר – מותגן באמנות. על כן יש לתת
את הדעת על ציור קיר, או כאמור על כל
ציור או יצירה אמנית הצמודה או סמוכה
לקיר, שהוא עמוד מאחוריהם לא רק קיר
אלא "כותל". כותל הוא קיר בעל משמי
עוות: חומות העיר היא כותל, גדר ההפרדה
היא כותל, קיר ישן הוא כותל,لوح מודעות

רוז ברטוש

ראשית נצמד הציור אל קיר: בין אם
זה בימות הולדת הציור שמספר פליי-
ניש הוקן בספרו "תולדות הטבע", על
אותה נערה שהיתה מאהובת בגבר שעמד
לצאת למסע ארוך ושם את דינוקן על קיר
שלעליו הוטל צלון בין אם זה אל מול כוח
ריאה האלהותי כפי שופיע בתלמיד הבבלי:
"אדם צד צורה בכותל ואין יכול להטיל בה
רוח ונשמה קרבאים ובני מעיים". אבל הקיר
רווש ברוך הוא צד צורה בתוך צורה ומטייל
בזה רוח ונשמה קרבאים ובני מעיים"; ובין אם
זה בציורים פרהיסטרודים שנרגלו על גבי
קירות של מערות וקברים. המיזוג בין ציור
וקיר עתיק כמיוז של הצייר. כמעט כל ציור,
גם אם אינו צייר קיר, הוא ציור תלוי על
קיר צמודנו, עם הגב לקיר.

לאורך ההיסטוריה אמנים כיסו קירות
של בתים, ארמונות, בת הטיילה, מבני
ציבור, רחובות וקברים, ויצקו בקירות אלו
סיפורים על חברה, היסטוריה, ערכים, אמוי-
נות ותרבות. אך לא ציד לחשוף על הזיקה בו-ב-
מקום כדי לחשוף על הזיקה בו-ב-קיר לציור.
האמנות הישראלית, אפשר שחד מועוקה